ארווין יאלום

הריפוי של שופנהאואר

מאנגלית: כרמית גיא

משרד החינוך והתרבות
מרכז חינוך מחוזי
שפרעם
מס' מערכת 66253-001-001
מס' מיון PS 3575
.A39 S3416
2004

כנרת בית הוצאה לאור

יש רק דרכים מועטות שבהן תוכל להבטיח את מזגם הטוב של בני האדם, אלא אם כן תאמר להם שמקצת הצרות שנפלו על ראשם נפלו באחרונה גם עליך, או אם תחשוף איזו חולשה פרטית שלך.

פרק 26

בפגישה הבאה צנח גיל במושבו, גופו הגדול קרא תיגר על גבולות הכיסא, המתין לכניסתם של כולם ופתח את הפגישה. "אם לאף אחד אין משהו אחר, הייתי רוצה להמשיך בתרגיל ה'סודות'."

"הרשה לי להוסיף כאן הערת אזהרה," אמר ג'וליוס. "נראה לי שלא יהיה זה רעיון טוב להפוך את העניין לתרגיל קבוע. אמנם אני מאמין שאנשים מצליחים יותר בקבוצה כאשר הם חופשיים לחשוף את עצמם בלי היסוס, אבל חשוב להתקדם בקצב שלנו ולא לחוש לחץ להיפתח על ידי כל תרגיל."

"אני מבין אותך," השיב גיל, "אבל אינני חש כל לחץ. אני רוצה לדבר על כך, ואינני רוצה שרבקה וסטיוארט יישארו לבדם בעניין. אוקיי?"

גיל הבחין בהנהונים של חברי הקבוצה והמשיך, "הסוד שלי התרחש כשהייתי בן שלוש־עשרה. הייתי בתול, בקושי הגעתי לבגרות מינית, מכוסה פצעי בגרות, ודודה ואלרי, אחותו הצעירה של אבי... היא היתה בסוף שנות העשרים או בתחילת שנות השלושים שלה... נהגה לבלות אצלנו מפעם לפעם – לעתים קרובות היא היתה בין עבודות. הסתדרנו נפלא, שיחקנו יחד המון כשההורים שלי לא היו בבית – התגוששויות,

דגדוגים, משחקי קלפים. ופעם אחת, כשרימיתי במשחק פוקר והכרחתי אותה להתפשט, העניינים נעשו מיניים מאוד – כבר לא דגדוגים אלא מזמוזים הרבה יותר רציניים. הייתי חסר ניסיון ומלא הורמונים, ולא ידעתי מה בדיוק קורה, אבל כשהיא אמרה 'תקע את זה', אמרתי, 'כן, גברת', והמשכתי למלא אחר ההוראות. אחר כך עשינו את זה בכל הזדמנות, עד שכעבור חודשיים בערך ההורים שלי חזרו הביתה מוקדם ותפסו אותנו בשעת מעשה, ממש באמצע האקט – איך קוראים לזה... משהו... משהו..."

גיל הביט לעבר פיליפ, וזה פתח את פיו להשיב, אך פאם הקדימה אותו ואמרה במהירות הבזק, "flagrante delicto".

"וואו, זה היה מהיר... שכחתי שיש לנו שני פרופסורים כאן," מילמל גיל והמשיך בסיפורו: "טוב, כל העניין סיבך לגמרי את המשפחה – אבא שלי לא יצא לגמרי מהכלים, אבל אמא שלי השתגעה, ואחר כך דודה ואל לא התארחה אצלנו שוב, ואמא שלי כעסה על אבא שלי שהמשיך להיות נחמד כלפיה."

גיל השתתק לרגע, הביט סביב והוסיף, "אני יכול להבין מדוע אמא שלי כעסה, אבל בכל זאת, זו היתה אשמתי לא פחות מאשמתה של דודה ואל."

"אשמתך – בגיל שלוש־עשרה? בחייך!" אמרה בוני. אחרים – סטיוארט, טוני ורבקה – הינהנו בהסכמה.

לפני שגיל הספיק להשיב, אמרה פאם, "יש לי תגובה, גיל. אולי לא זו שאתה מצפה לה, אלא משהו שהטרדתי זמן רב, משהו שרציתי לומר עוד לפני שיצאתי למסע שלי. אני לא יודעת איך לומר זאת בעדינות, גיל, לכן אפילו לא אנסה – פשוט אוציא את זה החוצה. השורה התחתונה היא שהסיפור שלך לא מרגש אותי בכלל, כמעט מכל הבחינות אתה פשוט לא מרגש אותי. אפילו כשאתה אומר שאתה חושף את עצמך כמו רבקה וסטיוארט, אתה לא אישי בעיני.

"אני יודעת שאתה מחויב לקבוצה," המשיכה פאם. "נראה שאתה עובד קשה, אתה נוטל על עצמך אחריות רבה בדאגה לאחרים, ואם מישהו יוצא מכאן בריצה, בדרך כלל אתה הוא זה שנחפז אחריו ומחזיר אותו לחדר. נדמה כאילו אתה חושף את עצמך, אבל אתה לא עושה את זה – זו אשליה – אתה נשאר מוסתר. כן, זה מה שאתה – מוסתר, מוסתר, מוסתר. הסיפור שלך על דודתך אופייני למה שאני מנסה לומר. הוא נראה

אישי, אבל הוא לא. זה תעלול משום שזה לא הסיפור שלך, אלא של דודתך ואל, ומובן שכולם מתערבים ואומרים, 'אבל היית רק ילד, היית בן שלוש־עשרה, היית הקורבן.' מה עוד אפשר לומר? והסיפורים שלך על הנישואים תמיד נוגעים לרוז, אף פעם לא לך. והם זוכים תמיד לאותה תגובה מצדנו, 'מדוע אתה משלים עם החרבון הזה!'

"כשעשיתי מדיטציה בהודו – יצאתי מדעתי מרוב שעמום – חשבתי המון על הקבוצה הזאת. אין לכם מושג כמה. וחשבתי על כל אחד ואחד מכם. חוץ ממך, גיל. אני מצטערת לומר זאת, אבל פשוט לא חשבתי עליך. כשאתה מדבר אני אף פעם לא יודעת אל מי אתה מדבר – אולי אל הקירות, אולי אל הרצפה, אבל אני לעולם לא מרגישה שאתה מדבר אלי אישית."

שתיקה. החברים נראו אובדי עצות ולא ידעו כיצד להגיב. אז פלט טוני שריקה ואמר, "ברוכה הבאה הביתה, פאם."

"אין טעם להיות פה אם לא אהיה כנה," אמרה פאם.

"כיצד אתה מרגיש, גיל?" שאל ג'וליוס.

"סתם תחושה טיפוסית, כמו תמיד כשאני מקבל בעיטה בבטן – יורק כמה חתיכות של לבלב. זה מספיק אישי עבורך, פאם? חכי, חכי, מצטער, אל תעני. לא התכוונתי לכך. אני יודע שאת נותנת לי משהו ישיר וטוב. ובתוך תוכי אני יודע שאת צודקת."

"הרחב בבקשה בעניין, גיל, בנוגע לכך שהיא צודקת," אמר ג'וליוס.

"היא צודקת. הייתי יכול לגלות יותר. אני יודע. יש עוד דברים שהייתי יכול לומר לאנשים כאן."

"למי, למשל?" שאלה בוני.

"למשל, לך. את באמת מוצאת חן בעיני, בוני."

"נחמד לשמוע, גיל, אבל זה עדיין לא אישי מדי."

"טוב, נהניתי לשמוע אותך אומרת עלי לפני כמה שבועות שאני חתיך. ואני לא קונה את התווית שאת מדביקה לעצמך, כאילו את מכוערת או לא בליגת היופי של רבקה – תמיד היה לי משהו – אולי מאז דודה ואל – כלפי נשים מבוגרות יותר. ולמען הכנות, היו לי כמה הזיות עסיסיות ביותר כשהזמנת אותי לגור אצלך, כשלא רציתי לחזור הביתה לרוז."

"אז למה לא קיבלת את ההצעה של בוני?" שאל טוני.

"משהו אחר צץ."

כאשר התברר כי גיל אינו מתכוון להוסיף ולפרט, שאל טוני, "רצית לומר משהו על המשהו האחר הזה?"

גיל התמתח במקומו לרגע, פדחתו הבהיקה מזיעה, אחר כך התעשת ואמר, "הרשו לי לומר מה אני מרגיש כלפי כל אחד מחברי הקבוצה." הוא פתח בסטיוארט, שישב לצד בוני. "סטיוארט, כלפיך יש לי רק הערצה. אילו היו לי ילדים, הייתי מרגיש בר־מזל ממש אם היית הרופא שלהם. ומה שתיארת כאן בשבוע שעבר לא שינה את הרגשות שלי.

"ואת, רבקה, אומר לך את האמת, את מפחידה אותי — את נראית מושלמת מדי. מושלמת, יפה מדי, נקייה מדי. הסיפור על הפרשה בלאס וגאס לא שינה זאת — בעיני את עדיין טהורה וזכה, עם טונות של ביטחון. אולי אני מבולבל עכשיו, אבל אני לא זוכר מדוע הגעת לטיפול. הדימוי שסטיוארט השתמש בו בנוגע אלייך, של בובת חרסינה — נשמע נכון — אולי את קצת שבריריות מדי, אולי יש לך קצת קצוות חדים. אני לא יודע.

"ואת, פאם, את קולעת למטרה, בוטה, האדם החכם ביותר שפגשתי, עד שפיליפ נכנס — הוא יכול להתחרות בך. לא הייתי רוצה להסתבך עם אף אחד מכם, אבל, פאם, יש לך על מה לעבוד בנוגע לגברים. הם סיבכו לך את החיים, אבל את שונאת אותנו. את כולנו. קשה לדעת מה התרגולת ומה הביצה.

"פיליפ, אתה שם למעלה, כאילו במישור אחר לגמרי, או... או... ממד אחר של הוויה. אבל אני תוהה בנוגע אליך. אני תוהה אם היה לך אי פעם חבר — אני לא יכול לראות אותך פשוט יוצא לבלות, שותה בירה, מפטפט על ה'ג'אינטס'. אני לא יכול לראות אותך עושה חיים או למעשה אפילו מחבב מישהו. ואני אגיד לך מה השאלה האמיתית שאני שואל: למה אתה לא בודד?"

גיל המשיך. "טוני, אתה מרתק אותי, אתה עובד בידיים, אתה עושה דברים ממש, לא לוחץ על מספרים כמוני. הלוואי שלא היית מתבייש כל כך בעבודה שלך.

"זהו. עברתי את כולם."

"לא נכון," אמרה רבקה והעיפה מבט אל ג'וליוס.

"ג'וליוס? הוא של הקבוצה, הוא לא בקבוצה."

"מה זאת אומרת של הקבוצה?" שאלה רבקה.

"לא יודע, סתם משפט חמוד ששמעתי ורציתי להשתמש בו. ג'וליוס — הוא פשוט תמיד עומד לרשותי, לרשות כולם, הוא מעל כולנו. הדרך שבה הוא..."

"הוא?" שאל ג'וליוס וחיקה תנועת חיפוש בקבוצה. "היכן אותו 'הוא'?"

"אוקיי, אני מתכוון אליך, ג'וליוס, הדרך שבה אתה מתמודד עם המחלה שלך — זאת אומרת, זה ממש מרשים — לעולם לא אשכח את זה."

גיל השתתק. כולם היו מרוכזים בו, אבל הוא נשף נשיפה עמוקה בליווי "וווווף" רם. הוא נראה כאילו גמר לומר את דברו והתרווח בכיסאו, מותש לגמרי, שלף ממחטה וניגב את פניו ואת ראשו.

ביטויים נוסח "עבודה יפה, לקחתָ סיכונים", נשמעו מפי רבקה, סטיוארט, טוני ובוני. פאם ופיליפ שמרו על שתיקה.

"איך היה, גיל? אתה שבע רצון?" שאל ג'וליוס.

גיל הינהן. "זו היתה פריצת דרך. אני מקווה שלא העלבתי אף אחד."

"ומה איתך, פאם? את מרוצה?"

"כבר מיציתי את הזמן שלי ככלבה של הקבוצה היום."

"גיל, ברצוני לבקש ממך לעשות משהו," אמר ג'וליוס. "תאר לעצמך רצף של חשיפה עצמית. בקוטב האחד, שאותו נכנה 'אחת', נמצאת החשיפה הבטוחה ביותר, חומר מהסוג שעולה במסיבות קוקטיל; בקוטב האחר, נכנה אותו 'עשר', נמצאת החשיפה העמוקה ורבת הסיכונים ביותר שאתה יכול להעלות בדמיונך. הבנת?"

גיל הינהן.

"עכשיו שַחזר את הסבב שעשית זה עתה. תגיד לי, גיל, איזה ציון היית נותן לעצמך?"

גיל הוסיף להנהן והשיב בחופזה, "הייתי נותן לעצמי ארבע, אולי חמש."

ג'וליוס רצה למנוע אינטלקטואליזציה או מנגנוני הגנה אחרים המצויים בשפע בארסנל ההתנגדות של גיל ומיהר להשיב, "עכשיו אמור לי, גיל, מה היה קורה אילו העלית את הסיכון בדרגה אחת או שתיים?"

"אילו העליתי את הסיכון בדרגה או שתיים," השיב גיל בלי היסוס, "הייתי מספר לקבוצה שאני אלכוהוליסט ושאני שותה כל לילה עד אובדן הכרה."

הקבוצה היתה המומה, וג'וליוס לא פחות מן האחרים. לפני שצירף את גיל לקבוצה, פגש אותו בטיפול אישי במשך שנתיים, ומעולם, אפילו לא

פעם אחת, לא הזכיר גיל בעיית אלכוהול. כיצד זה ייתכן? לג׳וליוס היה אמון מובן מאליו במטופליו. הוא נמנה עם הטיפוסים האופטימיים, שצביעות מערערת את יציבותם מן היסוד; הוא חש מעורער ונזקק לשהות כדי לגבש תפיסה חדשה על גיל. ובעודו מהרהר חרש בתמימותו שלו ובקלישותה של המציאות, העיב ענן על הקבוצה והיא עברה מתדהמה ואי אמון לצרימה.

״מה, אתה מתלוצץ!״

״אני לא מאמין. איך יכולת לבוא לכאן שבוע אחרי שבוע ולהסתיר דבר כזה?״

״אף פעם לא שתיתָ איתי, אפילו לא בירה. מה זה היה?״

״לעזאזל! כשאני חושב על כל המרדפים חסרי התכלית ששלחת את כולנו אליהם, על כל הזמן שביזבזנו.״

״איזה מין משחק אתה משחק — הכול שקר — זאת אומרת, כל הסיפורים על הבעיות של רוז — על כך שהיא כלבה, שהיא מסרבת לשכב איתך, על הסירוב שלה ללדת, ואף לא מילה אחת על הנושא האמיתי — השתייה שלך.״

מרגע שג׳וליוס התעשת, הוא הבין מה עליו לעשות. אחת האקסיומות הבסיסיות שנהג ללמד את תלמידיו בתחום הטיפול הקבוצתי היתה: לחברים אסור, לעולם, להעניש מי מהם על חשיפה. אדרבה, נטילת סיכון חייבת לזכות תמיד בתמיכה ובחיזוקים.

ובמחשבה זו אמר לקבוצה: ״אני מבין את מורת רוחכם מכך שגיל אף פעם לא סיפר לנו על כך. אבל אסור לנו לשכוח דבר חשוב אחד — היום גיל נפתח, הוא בטח בנו.״ ובעודו מדבר העיף לרגע מבט בפיליפ, בתקווה שפיליפ ילמד דבר מה על טיפול מחילופי הדברים הללו. אחר כך פנה אל גיל: ״מה שאני שואל את עצמי הוא מה איפשר לך לקחת את הסיכון המסוים הזה היום?״

גיל היה נבוך מדי להתמודד עם האחרים. הוא התמקד בג׳וליוס והשיב בנימה מצטנעת, ״אני מניח שאלה היו החשיפות המסוכנות של הפגישות האחרונות — תחילה מצד פאם ופיליפ, ואחר כך מצד רבקה וסטיוארט — אני בטוח שזו הסיבה לכך שיכולתי לומר...״

״כמה זמן?״ קטעה אותו רבקה. ״כמה זמן אתה אלכוהוליסט?״

״זה קורה לאט לאט, את יודעת, לכן אני לא יודע בדיוק. תמיד אהבתי

לשתות, אבל אני מניח שהתחלתי לעמוד בכל הקריטריונים לפני חמש שנים בערך.״

״איזה מין אלכוהוליסט אתה?״ שאל טוני.

״הרעל הכי אהוב עלי הוא ויסקי, קברנה ובלק וָשָאנס. אבל אני לא מסרב לשום דבר — וודקה, ג׳ין — לא בוחל בכלום.״

״התכוונתי ׳מתי׳ ו׳כמה׳,״ אמר טוני.

גיל לא גילה כל רצון להתגונן ונראה כמי שמוכן לענות על כל שאלה. ״בדרך כלל אחרי העבודה. אני מתחיל עם ויסקי מיד כשאני מגיע הביתה (או לפני שאני מגיע הביתה, אם רוז עושה לי את המוות), אחר כך אני מעביר את הערב בעזרת יין טוב — בקבוק לפחות, לפעמים שניים, עד שאני מאבד את ההכרה מול הטלוויזיה.״

״והיכן רוז בסיפור הזה?״ שאלה פאם.

״בעבר נהנינו לשתות יין יחד, הקמנו מרתף שיכול להכיל אלפיים בקבוקים, הלכנו למכירות פומביות. אבל היא לא מחבלת בפיכחון שלי עכשיו — עכשיו היא בקושי שותה כוסית בארוחה, ולא רוצה שום חלק בפעילויות הקשורות ליין, חוץ מאירועים חברתיים של טעימת יין שהיא אוהבת במיוחד.״

ג׳וליוס ניסה בשנית לעצור את הזרם ולהחזיר את הקבוצה לכאן־ועכשיו. ״אני מנסה לתאר לעצמי כיצד חשת כשבאת לכאן פגישה אחר פגישה ולא דיברת על כך.״

״זה לא היה קל,״ הודה גיל ונד בראשו.

ג׳וליוס נהג ללמד סטודנטים את ההבדל בין חשיפה עצמית אנכית לאופקית. הקבוצה לחצה, כצפוי, לחשיפה אנכית — לפרטים על העבר, כולל שאלות על היקף השתייה ועל מִשכה, בעוד החשיפה האופקית, היינו, החשיפה על אודות החשיפה, מועילה יותר מטבעה.

הפגישה היתה חומר משובח להוראה. ג׳וליוס הירהר וציין לעצמו לזכור את רצף האירועים לצורכי הרצאות וכתיבה בעתיד. אז, בפעימת לב עזה, נזכר שלעתיד אין עוד כל משמעות לגביו. אמנם השומה השחורה הקטלנית הוצאה מכתפו, אך הוא ידע שאי שם בגופו נותרו מושבות קטלניות גם הן של מלנומה, תאים רעבתניים שתאוותם לחיים עולה על זו של תאי גופו העייפים. שם הם פועמים, בולעים חמצן וחומרים מזינים, גדלים וצוברים כוח. ובמחשבותיו האפלות ביותר הם תמיד היו שם,

מפעפעים מתחת לרקמת התודעה. תודה לאל על השיטה האחת הנקוטה בידו להשקיט את אימתו: לחדור לחיים במלוא הכוח האפשרי. חיים בעלי עוצמה יוצאת דופן מהסוג המתנהל בקבוצה, תרופה מעולה בשבילו.

הוא דחק בגיל, "הרחב את הדיבור על מה שעבר עליך בחודשים הללו של הפגישות בקבוצה."

"למה אתה מתכוון?" שאל גיל.

"אמרת, 'זה לא היה קל'. הרחב את הדיבור על כך, על הפגישות ההן ומדוע זה לא היה קל."

"באתי לכאן מוכן ומזומן, אבל אף פעם לא הצלחתי לפרוק את המטען; משהו תמיד עצר בעדי."

"חפור כאן – במשהו הזה שעצר אותך." רק לעתים נדירות נקט ג'וליוס נימה כה מדריכה בקבוצה, אך הוא שוכנע שהוא יודע כיצד להנחות את הדיון לכיוון מועיל, מכיוון שהקבוצה לא תפנה לשם מֵעצמה.

"אני אוהב את הקבוצה," אמר גיל. "אלה האנשים החשובים ביותר בחיי. אף פעם לא הייתי חבר של ממש בשום דבר. פחדתי לאבד את מקומי, לאבד את האמינות שלי – בדיוק כפי שקורה כאן עכשיו. ברגע זה. אנשים שונאים שיכורים... הקבוצה תרצה לסלק אותי... תגידו לי ללכת ל'אלכוהוליסטים אנונימיים'. הקבוצה תשפוט אותי, לא תעזור לי."

זה היה בדיוק קצה החוט שג'וליוס ציפה לו. הוא פעל במהירות.

"גיל, הבט סביב – אמור לי, מי הם השופטים כאן?"

"כל אחד שופט."

"כולם באותו אופן? אני מסופק. נסה להבדיל ביניהם. הבט בקבוצה. מי השופטים הראשיים?"

גיל לא הסיר את מבטו מג'וליוס. "טוני יכול לרדת על כל אחד ממש חזק, אבל לא, לא בעניין הזה – גם הוא אוהב לשתות. זה מה שאתה רוצה?"

ג'וליוס הינהן בעידוד.

"בוני?" גיל המשיך לפנות היישר אל ג'וליוס. "לא, היא לא שופטת – את עצמה כן, ומפעם לפעם גם את רבקה – איתי היא תמיד עדינה. סטיוארט, טוב, הוא אחד השופטים – לו יש בהחלט טון מתחסד. די צדקני לפעמים. ורבקה, בטח – אני שומע המון הוראות: אתה צריך להיות כמוני, להיות בטוח, להיות יסודי, להתלבש כמו שצריך, להתרחץ, להיות

מסודר. זו הסיבה שהרגשתי שחרור כשרבקה וסטיוארט גילו פגיעות כזו – היא איפשרה לי להיפתח. ופאם – היא השופטת בה"א הידיעה. השופטת הראשית. אין ספק. אני יודע שבעיניה אני חלש, לא הוגן כלפי רוז, מה שתרצו, שום דבר בי לא בסדר. אין לי הרבה תקווה לרַצות אותה – למעשה, אין לי שום תקווה." הוא השתתק לרגע, "אני מניח שזה הכול," אמר וסקר את פני הקבוצה. "אה, כן, פיליפ." הוא פנה אל פיליפ במישרין בניגוד לכל שאר החברים. "נראה... אני לא חושב שאתה שופט אותי, אבל אני לא בטוח שזו מחמאה ממש. נדמה שלא היית מתקרב אלי או נקשר אלי מספיק אפילו כדי שתטרח לשפוט אותי."

ג'וליוס היה מרוצה בעליל. הוא פירק את אנחת הבגידה הלא בונה ואת החקירה הקשה והמענישה של גיל. זה היה עניין של עיתוי: במוקדם או במאוחר היו פרטי האלכוהוליזם שלו מתגלים, אך לא ברגע זה ולא באופן הזה.

יתרה מזאת, התמקדותו של ג'וליוס בחשיפה האופקית הניבה תגמול בלתי צפוי – עשר דקות הסקירה המתפרצת של גיל היו הפרס הגדול ביותר עד היום – יש כאן די חומר להזין עוד שני מפגשים טובים.

הוא פנה אל הקבוצה, "יש למישהו תגובה?"

היה היסוס – לא משום שלא היה להם מה לומר, הניח ג'וליוס, משום שהיה להם יותר מדי מה לומר. הדברים שהונחו על השולחן נאנקו תחת כובד משקלם: לחברים בוודאי יש תגובות על וידויו של גיל, על האלכוהוליזם שלו, ועל הקשיחות הפתאומית שגילה בדקות האחרונות. הוא המתין בציפייה. חומר טוב עושה את דרכו החוצה.

הוא הבחין כי פיליפ מביט לעברו, ולרגע קט נפגשו מבטיהם – זה היה חריג. אולי, חשב ג'וליוס, פיליפ מאותת על הערכתו לעדינות שבה ניהל את הפגישה. ואולי פיליפ תוהה על המשוב של גיל כלפיו. ג'וליוס החליט לברר ונד בראשו לעבר פיליפ. שום תגובה. לכן אמר: "נו, פיליפ, מהם רגשותיך בנוגע לפגישה עד כה?"

"תהיתי אם אתה מתכוון להשתתף."

"להשתתף?" ג'וליוס נדהם. "ואני חשבתי שהייתי פעיל מדי היום, ישיר מדי."

"התכוונתי לחלק של גילוי סודות," אמר פיליפ.

האם אי פעם יגיע הזמן, חשב ג'וליוס, שבו פיליפ יאמר דבר מה צפוי

ולו במעורפל? "פיליפ, אינני מתחמק משאלתך, אבל יש כאן כמה קצוות לא מחוברים דחופים יותר." הוא פנה אל גיל, "אני מודאג מהשאלה היכן אתה נמצא ברגע זה."

"אני בעומס יתר. הנושא היחיד שעל הפרק הוא אם תרשה לי להישאר בקבוצה כאלכוהוליסט," אמר גיל ומצחו הבהיק מזיעה.

"נשמע כאילו זה הרגע שבו אתה זקוק לנו יותר מאי פעם. אבל אני תוהה אם העובדה שהעלית את הנושא דווקא היום מעידה על כך שגייסת די נחישות לעשות דבר מה בעניין. אולי להצטרף לתוכנית גמילה?"

"כן. אחרי הפגישה הזאת לא אוכל להמשיך לעשות מה שאני עושה. אולי אתקשר אליך לקבוע פגישה אישית. אוקיי?"

"כמובן – כמה שרק תצטרך." מדיניותו של ג'וליוס היתה לכבד בקשות לפגישות אישיות, בתנאי שבפגישה הבאה החברים ישתפו את הקבוצה בפרטי הפגישות האלה.

ג'וליוס שב ופנה אל פיליפ. "אחזור לשאלתך. יש תעלול טיפולי ישן שמספק התחמקות חביבה משאלות מביכות, והיא תשובה בנוסח: 'אני תוהה למה אתה שואל את השאלה הזאת.' ובכן, אני שואל אותך, אך לא אתחמק ממך אלא אציע לך הצעה – אני מבטיח להשיב על שאלתך במלואה, אם תסכים לברר תחילה את מניעיך בשאלה הזאת. עשינו עסק?"

פיליפ היסס, אחר השיב: "הוגן למדי. המניע שלי בשאלה איננו מסובך. אני רוצה להבין את הגישה שלך לייעוץ, ובמידת האפשר להפנים כל מה שעשוי לשפר את שיטות הייעוץ שלי. אני עובד בדרך שונה לחלוטין משלך: אינני מציע כל ידידות רגשית – תפקידי אינו לאהוב את המטופל שלי. אני מדריך אינטלקטואלי. אני מציע ללקוחות שלי הדרכה בחשיבה צלולה יותר ובחיים ברוח התבונה. עכשיו, אולי מאוחר מדי, אני מתחיל להבין לאן אתה חותר – מין מפגש 'אני־אתה' בנוסח בובר..."

"בובר? מי?" שאל טוני. "אני שונא להישמע כמו אידיוט, אבל אני לא מוכן יותר לשבת כאן ולא לדעת מה קורה."

"צודק, טוני," אמרה רבקה. "בכל פעם שאתה שואל שאלה, אתה עושה זאת גם בשמי. אין לי מושג מי הוא בובר."

אחרים הינהנו לאות הסכמה. סטיוארט אמר, "שמעתי את השם – משהו על 'אני־אתה', אבל זה הכול."

פאם התערבה: "בובר הוא פילוסוף יהודי־גרמני שמת לפני כחמישים

שנה, ועסק בחקר המפגש האמיתי בין שתי ישויות – יחסי 'אני־אתה' במלוא הנוכחות, יחסים של דאגה – בניגוד למפגש 'אני־זה', המזניח את העצמיות של האחר ומנצל במקום להתייחס. הרעיון הזה עלה כאן פעמים רבות – מה שפיליפ עשה לי לפני שנים היה ניצול שלי כחפץ."

"תודה, פאם, הבנתי," אמר טוני ופנה אל פיליפ. "כולנו באותו עמוד?"

פיליפ הביט בטוני במבט נבוך.

"אתה לא יודע מה זה אומר?" שאל טוני. "אני צריך להשיג לך מילון של השפה המדוברת במאה העשרים. אתה אף פעם לא צופה בטלוויזיה?"

"אין לי טלוויזיה," אמר פיליפ בנימה מדודה ולא מתריסה. "אבל אם אתה שואל, טוני, אם אני מסכים לתגובה של פאם על בובר, התשובה היא 'כן' – לא הייתי יכול לנסח זאת טוב יותר."

ג'וליוס הוקסם: פיליפ הוגה את שמם של טוני ושל פאם? פיליפ מחמיא לפאם? האם אלה אירועים חולפים, או שמא הם מבשרים תמורה אדירה? כמה הוא אוהב לחיות, חשב ג'וליוס – לחיות בקבוצה הזאת.

"הבימה עדיין שלך, פיליפ. קטעתי אותך," אמר טוני.

פיליפ המשיך, "כפי שאמרתי לג'וליוס – זאת אומרת, כפי שאמרתי לך" – הוא פנה אל ג'וליוס – "בסדר?"

"בסדר, פיליפ," השיב ג'וליוס. "נראה לי שאתה לומד מהר."

"ובכן," המשיך פיליפ בנימה מדודה של מתמטיקאי, "הנחה ראשונה: אתה מעוניין במפגש אני־אתה עם כל לקוח. הנחה שנייה: ה'אני־אתה' שכולל מערכת יחסים הדדית מלאה – מעצם הגדרתו לא יכול להיות אינטימיות חד־צדדית. שלישית: בשתי הפגישות האחרונות אנשים כאן חשפו המון על עצמם. לפיכך יש בהחלט מקום לשאלה שלי אליך: האם אתה אינך מחויב בהדדיות?"

לאחר רגע של שתיקה הוסיף פיליפ: "ובכן, זה החידוד. התכוונתי רק לציין איך יועץ מבית המדרש שלך מתייחס לבקשת הדדיות מצד לקוח."

"אם כך, המניע שלך היה בראש ובראשונה לבחון אם אנהג עקביות בגישתי?"

"לא מבחן לך, אישית, אלא לשיטה שלך."

"אוקיי, אני מעריך את זה: השאלה הזאת היא לצורכי ההבנה האינטלקטואלית שלך. עכשיו עוד שאלה אחת, ואחר כך אמשיך ואענה

לך. מדוע עכשיו? מדוע שאלת את השאלה המסוימת הזאת ברגע המסוים הזה?"

"זו היתה הפעם הראשונה שהדבר התאפשר. זו היתה ההפוגה הקלה הראשונה בקצב."

"לא השתכנעתי. נדמה לי שזה לא הכול. שוב, מדוע עכשיו?" חזר ג'וליוס ושאל.

פיליפ נד בראשו בבלבול. "אולי זה לא מה ששאלתי, אבל חשבתי על דברים ששופנהאואר אמר, שמשמעותם: מעטים הדברים המשפרים את מצב רוחו של אדם יותר מהאזנה לצרותיו של זולתו. שופנהאואר מצטט שיר של לוקרציוס – משורר רומי מהמאה הראשונה לספירה," אמר פיליפ לכיוונו של טוני – "שבו אדם נהנה לעמוד על חוף הים ולהתבונן באחרים נאבקים בסערה איומה בים. 'כולנו נהנים,' הוא אומר, 'לצפות בפורענות שאנו עצמנו פטורים ממנה.' זה אחד הכוחות החזקים ביותר הממלאים תפקיד בטיפול קבוצתי, לא?"

"זה מעניין, פיליפ," אמר ג'וליוס. "אבל לא ממש לעניין. נישאר ממוקדים בשאלת ה'מדוע עכשיו?'".

פיליפ עדיין נראה מבולבל.

"הרשה לי לעזור לך, פיליפ," דחק בו ג'וליוס. "יש סיבה לכך שאני ממשיך לדוש בכך – סיבה שתהווה דוגמה ברורה במיוחד להבדלים בין שתי הגישות שלנו. אני טוען שהתשובה ל'מדוע עכשיו?' קשורה קשר אינטימי לסוגיות הבין־אישיות שלך. אתן לך דוגמה: אתה יכול לסכם את ההתנסות שלך בשתי הפגישות האחרונות?"

שתיקה. פיליפ נראה נבוך.

טוני אמר, "זה נראה לי מובן למדי, פרופסור."

פיליפ הביט בטוני בגבות מורמות. "מובן?"

"כן, אם אתה רוצה שאגיד את זה במפורש, בבקשה: אתה מצטרף לקבוצה הזאת ונותן המון הצהרות שנשמעות עמוקות. אתה שולף מתיק הפילוסופיה שלך כמה דברים שמוצאים חן בעיני כולנו. יש כאן אנשים שחושבים שאתה ממש חכם – כמו רבקה ובוני. גם אני. אתה נותן את כל התשובות. אתה יועץ לעצמך, ונראה כאילו אתה מתחרה בג'וליוס. אותו עמוד?"

טוני שלח מבט חקרני אל פיליפ, וזה הינהן קלות כרומז לו להמשיך.

"ופאם הטובה שלנו חוזרת, ומה היא עושה? מסירה את המסכה שלך! מתברר שיש לך עבר מלוכלך. ממש מלוכלך. אתה לא מר ניקיון אחרי הכול. למעשה, ממש דפקת את פאם. התדמית שלך רוסקה. אתה בטח כועס על זה. ומה אתה עושה? אתה בא לכאן היום ושואל את ג'וליוס: מה החיים הסודיים שלך? אתה רוצה להרוס גם את התדמית שלו כדי להשוות את המצב על לוח המשחק. אותו עמוד?"

פיליפ הינהן קלות.

"כך אני רואה את זה. זה יכול להיות אחרת?"

פיליפ נעץ את עיניו בטוני והשיב, "האבחנות שלך אינן נטולות יסוד." הוא שב ופנה אל ג'וליוס: "אולי אני חייב לך התנצלות – שופנהאואר נהג להזהיר מפני מתן אפשרות לחוויה הסובייקטיבית שלנו לזהם את ההבחנה האובייקטיבית."

"והתנצלות לפני פאם? מה עם פאם?" שאלה בוני.

"כן, אני מניח. גם זה." פיליפ שלח מבט קצר לעברה. פאם הסיטה את מבטה ממנו.

כאשר התברר שלפאם אין כל כוונה להגיב, אמר ג'וליוס, "אניח לפאם לדבר בשם עצמה, בקצב שלה, פיליפ. ואשר לי – אין שום צורך בהתנצלות. עצם הסיבה לכך שאתה כאן היא להבין מה אתה אומר ומדוע אתה אומר זאת. ואשר לאבחנות של טוני – נדמה לי שהן קולעות למטרה."

"פיליפ, אני רוצה לשאול אותך משהו," אמרה בוני. "זו שאלה שג'וליוס הציג לי פעמים רבות. 'איך הרגשת לאחר שיצאת מהפגישות האחרונות?'"

"לא טוב. מבולבל. אפילו נסער."

"כך חשבתי. יכולתי לראות את זה," אמרה בוני. "חשבת על ההערה האחרונה של ג'וליוס כלפיך בשבוע שעבר – על כך שקיבלת מתנה מסטיוארט ומרבקה?"

"לא חשבתי על זה. ניסיתי, אבל הרגשתי רק מתח. לפעמים אני חושש שכל החיכוכים וההמולה כאן הם הסחת דעת הרסנית שמרחיקה אותי מהמטרות היקרות לי באמת. כל ההתמקדות בעבר ובשאיפות שלנו לשינוי בעתיד רק משכיחה מאיתנו את העובדה הבסיסית, שהחיים אינם אלא רגע

זה בהווה, והוא נעלם לנצח. מה הטעם בכל הסערה הזאת, אם זהו היעד הסופי של הכול?"

"אני מבין למה טוני מתכוון כשהוא אומר שאתה לעולם אינך נהנה. זה כל כך עגום," אמרה בוני.

"אני מכנה זאת ריאליזם."

"נחזור לעניין החיים שאינם אלא הרגע בהווה," התעקשה בוני. "אני פשוט שואלת על הרגע הנוכחי – התגובה הנוכחית שלך על כך שקיבלת מתנה. יש לי שאלה גם על מפגשי הקפה של הקבוצה לאחר הפגישות. אחרי שתי הפגישות האחרונות הסתלקת מכאן מהר מאוד. חשבת שלא הוזמנת? לא, אנסח זאת אחרת: מה תחושת הרגע בהווה שלך על שתיית קפה לאחר הפגישה הזאת?"

"לא, אני לא רגיל לדבר כל כך הרבה – אני צריך להתאושש. בסוף הפגישה הזאת אשמח מאוד ללכת הביתה."

ג'וליוס הביט בשעונו. "כאן עלינו להפסיק – זמננו עבר. פיליפ, לא אשכח את החוזה שלי איתך. מילאת את חלקך. בפגישה הבאה אמלא את חלקי."